

DROGUES NO INJECTADES I INFECCIONS DE TRANSMISSIÓ SEXUAL

Carlos Roncero,^{1,2} José A. Navarro,^{2,3} Anna Romaguera,³ Nieves Martínez,¹ Miguel Casas^{2,3}

1 CAS Vall d'Hebron, Barcelona. Servei de Psiquiatria. Hospital Universitari Vall d'Hebron, Barcelona

2 Universitat Autònoma, Barcelona

3 Servei de Psiquiatria. Hospital Universitari Vall d'Hebron. Barcelona

Actualment, la majoria de les persones addictes consumeixen drogues per vies diferents a la parenteral¹ (taula 1). Fins i tot, substàncies com els opiacis, que s'associaven al consum endovenós, es consumeixen per via inhalatòria o fumant-les. Es disposa de poca informació sobre el consum de drogues per via no parenteral i la seva relació amb les infeccions de transmissió sexual (ITS); tot i així, el consum oral, inhalat o fumant està associat a un risc més gran de presentar infeccions de transmissió sexual.^{2,3}

Factors com el gènere o l'orientació sexual influeixen en els tipus de consums i les situacions de risc per contreure ITS. En dones, s'ha associat el fet de practicar conductes sexuals de risc no solament als seus propis consums sinó als patrons de consum de les seves parelles.² Les dones tenen normalment com a parella sexual un altre addicte i és també més probable que visquin amb un drogodependent. Això no es compleix en el cas dels homes, que en la majoria dels casos tenen o viuen amb una parella femenina sana. En la població homosexual se sap que algunes drogues que s'inhalen, com ara els pòpers, s'usen buscant-ne els efectes miorelaxants i desinhibidors.

El consum de drogues, la posterior intoxicació i els processos d'abstinència es relacionen amb la pèrdua de control de la conducta i, de vegades, amb un augment de la impulsivitat. Es poden produir fenòmens de desinhibició i, secundàriament, contactes sexuals de risc amb el consegüent desenvolupament d'ITS, com ara la infecció pel VIH, el virus de l'hepatitis C (VHC), el virus de l'herpes simple (VHS) o malalties no víriques com la sífilis.

Tanmateix, el consum de drogues implica una important despesa econòmica que, de vegades, desemboca en la pràctica d'activitats sexuals no planificades a canvi de droga o en la prostitució per aconseguir els diners per pagar-la. La població de treballadors del sexe té un alt risc de consumir freqüentment drogues i, simultàniament, de presentar descontrol sexual o ITS.

Els consumidors crònics presenten risc més gran de contagi d'ITS o d'exposar les seves parelles a

un risc, a causa dels nivells relativament elevats de relacions entre els drogodependents que usen la via parenteral i la no parenteral, i entre els drogodependents i els no drogodependents.³ Existeix una clara associació entre l'ús de drogues i la disminució de precaucions a l'hora d'utilitzar preservatius amb una nova parella sexual. L'ús de drogues abans o durant les relacions sexuals pot, en determinades circumstàncies, provocar un risc més gran d'embaràs o transmissió d'infeccions sexuals. Així doncs, són una necessitat prioritària de qualsevol política sanitària els programes de prevenció per a persones que abusen ocasionalment de drogues amb finalitats recreatives i els programes de prevenció de risc en drogodependents i les seves parelles sexuals.

Els efectes associats a conductes compulsives pròpies de l'addicció poden explicar les pràctiques sexuals de risc que presenten aquestes persones: major nombre de parelles sexuals, intercanvi de sexe per drogues o per diners, relacions sexuals anals, vaginals o orals sense protecció, relacions sexuals durant períodes d'intoxicació que es relacionen amb pèrdua de la capacitat de raïocini, inhibició per tenir sexe segur, etc. Fins a un 70% de fumadores de crack (derivat de la cocaïna) bescanviaven sexe per drogues i tenien un major nombre de parelles sexuals (trenta vegades superior) en comparació amb les no fumadores. Moltes dones addictes al crack realitzen qualsevol forma d'activitat sexual, per la qual cosa s'ha suggerit que les fumadores de crack tenen més risc de contreure ITS, també si les comparem amb les persones que consumeixen drogues per via parenteral. Basant-se en models animals, s'ha suggerit que la cocaïna podria estar relacionada amb la immunosupressió,² ja que s'ha relacionat el consum de crack en les dones amb un risc més elevat d'infecció pel virus del papil·loma humà (VPH).² També s'ha associat l'expansió del consum de crack en adolescents a l'increment de la delinqüència juvenil i les ITS. Les conductes de risc sexual associades a aquest fenomen consisteixen a tenir relacions sexuals sota la influència de drogues o alcohol, l'intercanvi de drogues o

El consum de drogues es relaciona amb la pèrdua de control de la conducta i amb un augment de la impulsivitat

COMUNICAT 38
JULIOL 2009

Travessera de
les Corts 131-159,
Pavelló Ave Maria,
08028 Barcelona

Servei telefònic
d'atenció al públic:
900 21 22 22
Informació confidencial
i gratuïta

REFERÈNCIES
BIBLIOGRÀFIQUES:

1. Plan Nacional sobre drogas. Observatorio Español sobre drogas. Disponible a: <www.msc.es/pnd>.

2. Rhodes T, Stimson GV, Quirk A. Sex, drugs, intervention and research: from the individual to the social. Subst Use Misuse 1996;31(3):375-407.

3. Minkoff H, Zhong Y, Strickler HD, Watts DH, Palefsky JM, Levine AM, D'Souza G, et al. The relationship between cocaine use and human papillomavirus infections in HIV-seropositive and HIV-seronegative women. Infect Dis Obstet Gynecol 2008;2008:587082.

diners per favors sexuals i tenir cinc o més parelles sexuals durant l'últim any. Aquests factors de risc augmenten quan es té una o més parelles que consumeixen drogues.⁴

Les formes més comunes de consum de les drogues de síntesi i les metamfetamines inclouen les pastilles, encara que s'està detectant un increment en el consum intranasal i fumat. Se sap que la metamfetamina fumada té efectes similars a la injectada, pel fet que l'absorció ràpida de la droga pels pulmons produeix una eufòria immediata. L'augment del risc d'ITS és igual tant en els que la utilitzen per via parenteral com en els que no ho fan per aquesta via. Les detectades més freqüentment són sífilis, gonorrea, tricomonosi, herpes simple (herpes genital), clamidiosi i VIH.⁵

Els que empen metamfetamines no injectables (ja siguin homosexuals, bisexuals o heterossexuals) acostumen a tenir un major nombre de parelles sexuals, així com a tenir relacions anals i practicar activitats sexuals sense protecció, la qual cosa comporta un risc més gran de contreure ITS i VIH. Així mateix, tenen dues vegades més inclinació a tenir sexe amb prostitutes i a practicar sexe a canvi de diners o de drogues.

Una altra franja de població especialment vulnerable són els adolescents, ja que l'èxtasi (MDMA) s'ha convertit en una droga recreativa molt popular entre els joves. En països com els EUA, on el grup amb incidència superior d'ITS i VIH és el que es troba comprès entre els 15 i els 24 anys d'edat, les conductes de risc principalment associades consisteixen a mantenir relacions sexuals desprotegides (no utilitzar mètodes de barrera) i tenir múltiples parelles sexuals. El risc augmenta considerablement amb l'associació de drogues com l'alcohol, el cànnabis, la cocaïna i les drogues de síntesi.

Prevenició i actuació

Per tal de prevenir les ITS en persones drogodependents, s'han d'implementar programes que:

- Informin els drogoaddictes sobre les ITS i les vies de transmissió, des dels serveis d'atenció

primària, de malalties infeccioses, de psiquiatria i els centres d'atenció i seguiment de drogodependències (CAS).

- Promoguin activament l'ús de mètodes de barrera.
- Promoguin l'abstinència del consum de drogues.
- Arribin a poblacions d'alt risc, com ara els treballadors sexuals, per fomentar l'ús de mètodes que disminueixin el risc d'infectar-se o de transmetre una ITS i, simultàniament, de control o eliminació del consum de drogues.
- Avaluin el risc de descontrol i de presentar conductes impulsives en les pràctiques sexuals.
- Eduquin sobre les ITS, fent èmfasi en la importància de la prevenció i els controls ginecològics/urològics pertinents.
- Tractin la relació entre ús de drogues i sexe impositat, fent èmfasi en la temàtica legal i forense.
- Expliquin el risc més alt d'embaràs i el perjudici que comporta per al fetus el consum de la substància d'abús durant i després de l'embaràs, i especialment la importància de la planificació familiar.

S'ha d'intervenir en els col·lectius més vulnerables incidint en aspectes específics

El consum de substàncies (cocaïna, drogues de síntesi, metamfetamines, etc.) que habitualment es fa per via no parenteral és una pràctica de risc que pot comportar l'aparició d'ITS. S'ha d'intervenir en les poblacions més vulnerables incidint en els aspectes específics següents:

- En la població homosexual, advertint-la sobre el risc de presentar descontrol quan es consumeixen drogues, com ara les metamfetamines o els pòpers.
- Per a les dones toxicòmanes s'han de plantejar programes que incloguin educació sexual sobre les ITS, informació sobre el risc d'embarassos no planificats, la prevenció de situacions d'abús sexual i una avaluació del risc associat al de la seva parella.
- Per a la població adolescent, on els consums inicials són ocasionals i lúdics, s'han de realitzar campanyes d'informació per prevenir el desenvolupament de l'addicció, incidint en les conseqüències del consum i el risc de contreure ITS.

Taula 1 - Consums habituals no parenterals

Droga	Consum no parenteral			
	Oral	Inhalat	Fumat	Intranasal
Alcohol				
Amil de butil i nitrit i derivats (pòpers)				
Cànnabis				
Cocaïna *				
Drogues de síntesi				
Metamfetamina				
Opiacis				

* El Crack és coca base que es pot consumir fumada o injectada.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES:

4. Fullilove MT, Golden E, Fullilove RE 3rd, Lennon R, Porterfield D, Schwarcz S, Bolan G. Crack cocaine use and high-risk behaviors among sexually active black adolescents. J Adolesc Health 1993;14(4):295-300.
5. Hirshfield S, Remien RH, Walavalkar I, Chiasson MA. Crystal methamphetamine use predicts incident STD infection among men who have sex with men recruited online: a nested case-control study. J Med Internet Res 2004; 29;6(4):e41.

ÚS DE DROGUES RECREATIVES I CONDUCTA SEXUAL DE RISC EN HOMES QUE TENEN SEXE AMB HOMES

Cinta Folch. Centre d'Estudis Epidemiològics sobre les Infeccions de Transmissió Sexual i Sida de Catalunya (CEEISCAT)

En el context del Sistema Integrat de Vigilància Epidemiològica del VIH/ITS de Catalunya (SIVES),¹ l'any 1993 el Centre d'Estudis Epidemiològics sobre les Infeccions de Transmissió Sexual i Sida de Catalunya (CEEISCAT) va iniciar el monitoratge conductual en la població d'homes que tenen relacions sexuals amb homes (HSH) en col·laboració amb l'associació Stop Sida. Les dades conductuals es van obtenir mitjançant un qüestionari anònim i autoadministrat. L'objectiu d'aquest estudi va ser descriure l'associació entre el consum freqüent de drogues abans o durant les relacions sexuals dels últims dotze mesos i les pràctiques sexuals de risc. Es defineix *consum freqüent de drogues* com el fet d'haver consumit "sempre" o "regularment" algun tipus de droga abans o durant les relacions sexuals dels dotze últims mesos.

Dels 868 participants en l'estudi, 850 van declarar haver tingut relacions sexuals amb altres homes en els últims dotze mesos i es van incloure en l'anàlisi. La mitjana d'edat va ser de 41 anys (amb una desviació estàndard de 9,8); més de la meitat van declarar tenir estudis universitaris (53,2%) i un 20,4% eren immigrants. L'orientació sexual de la majoria d'homes va ser l'homosexual (89,2%). Quant a la conducta sexual dels últims dotze mesos, el 55,4% va declarar tenir una parella sexual estable i un 44,9% va declarar haver tingut relacions sexuals amb més de vint parelles masculines. La pràctica de la penetració anal no protegida (PANP) amb la parella estable va ser del 60,4% i amb la parella ocasional del 34,6%.

Més de la meitat dels participants van declarar haver consumit drogues recreatives en alguna ocasió (56,3%). Les drogues consumides amb més freqüència van ser els pòpers, el cànnabis i la cocaïna (40,8%, 26% i 18,8%, respectivament). Quant a la freqüència del consum, el 21,7% havia consumit amb elevada freqüència algun tipus de droga abans o durant les relacions sexuals dels dotze últims mesos.

En l'anàlisi de regressió logística multivariant s'observa una associació estadísticament significativa entre el consum freqüent de drogues i les pràctiques sexuals de risc (taula 2). Els homes que havien tingut més de deu parelles sexuals i els que havien practicat en alguna ocasió la PANP amb parelles estables i/o ocasionals presentaven una probabilitat més gran d'haver consumit drogues amb elevada freqüència abans o durant les relacions sexuals dels dotze últims mesos.

Els resultats d'aquest estudi posen de manifest una elevada prevalença d'ús de drogues abans o durant les relacions sexuals en HSH, i mostren un increment significatiu en les enquestes realitzades en aquesta població entre 1995 i 2006.¹ Com en altres estudis europeus,² s'observa una associació entre les pràctiques sexuals de risc i el consum freqüent de drogues recreatives, i es planteja la necessitat d'intensificar les intervencions per prevenir la combinació de drogues i relacions sexuals, i així ajudar a prevenir la disseminació del VIH i altres infeccions de transmissió sexual.

Taula 2 - Anàlisi de regressió logística. Associació entre la variable de consum freqüent de drogues abans o durant les relacions sexuals i les variables de conducta sexual de risc dels últims dotze mesos (2006)

	Ús freqüent de drogues (en %)	OR*	IC95%	p
Nre. de parelles sexuals masculines				
1-10	13,7			
>10	26,0	1,724	1,122-2,650	0,013
PANP amb parella estable				
No	20,7			
Sí	25,6	1,586	1,069-2,351	0,022
PANP amb parella ocasional				
No	17,9			
Sí	31,2	1,791	1,209-2,655	0,004

* Anàlisi ajustat per edat, immigració, orientació sexual, lloc de reclutament i prevalença autodeclarada del VIH.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES:

- Centre d'Estudis Epidemiològics sobre les Infeccions de Transmissió Sexual i Sida de Catalunya (CEEISCAT). *Sistema integrat de vigilància epidemiològica de sida/VIH/ITS a Catalunya (SIVES)*: Informe biannual. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, 2008 (Document Tècnic, 119).
- Bolding G, Hart G, Sherr L, Elford J. *Use of crystal methamphetamine among gay men in London*. *Addiction* 2006;101(11):1622-30.

GRIP PEL NOU VIRUS A (H1N1) I INFECCIÓ PEL VIH

La grip pel nou virus A (H1N1) és una malaltia respiratòria contagiosa que conté elements d'un virus trobat als porcs, a les aus i als humans. És una infecció per un virus nou que es transmet per via aèria com la grip comuna. El període d'incubació i les manifestacions clíniques també són semblants a aquesta i, com succeeix amb la grip comuna, les persones immunodeficients s'inclouen dins dels grups d'alt risc de presentar una clínica més intensa i prolongada i de patir més complicacions, especialment respiratòries i, consegüentment, un major nombre d'hospitalitzacions i una mortalitat més elevada.

Per tant, les persones infectades pel VIH, a causa de la immunodeficiència que presenten, han de ser considerades d'alt risc a l'hora d'aplicar estratègies preventives i terapèutiques per a qualsevol grip, incloent la grip A(H1N1).

El virus de la grip A (H1N1) és sensible a oseltamivir i a zanamivir, però no a amantadi-

na i ramantadina. El tractament amb aquests fàrmacs, que redueixen la duració de la malaltia i la gravetat dels símptomes, s'ha d'iniciar en les primeres 48 hores des de l'inici dels símptomes i s'ha de mantenir durant cinc dies perquè sigui efectiu.

Podeu obtenir més informació a les pàgines web següents:

- **Departament de Salut**
<http://www.gencat.cat/especial/grip_a/cat/index.htm>
- **Ministeri de Salut i Polítiques Socials**
<<http://www.msps.es/>>
- **Centre Europeu per a la Prevenció i el Control de la Malaltia**
<<http://ecdc.europa.eu/>>
- **Centres per al Control i la Prevenció de la Malaltia dels EUA**
<<http://www.cdc.gov/h1n1flu/espanol>>
- **Organització Mundial de la Salut**
<<http://www.who.int/es/>>

© Generalitat de Catalunya
Departament de Salut
ISSN: 1139-8981
DLB: 41.309-98

Edita:

Direcció General de Salut Pública

Direcció:

Antoni Plasència
(Direcció General de Salut Pública)

Jordi Casabona
(Centre d'Estudis Epidemiològics sobre les ITS i Sida de Catalunya)

Albert Giménez
(Programa per a la Prevenció i l'Assistència de la Sida)

Comitè de Redacció:

José Luis Martínez
(Programa per a la Prevenció i l'Assistència de la Sida)

Juanjo Mascort
(Societat Catalana de Medicina Familiar i Comunitària)

Núria Vives
(Centre d'Estudis Epidemiològics sobre les ITS i Sida de Catalunya)

Coordinació editorial:

Publicacions, Imatge i Difusió Corporativa

Correcció lingüística:

Secció de Planificació Lingüística

Adreça electrònica:
sida.salut@gencat.net

 www.gencat.cat/salut

AVÍS IMPORTANT

Aquest número de la publicació *Infosida* és el darrer en format imprès. A partir del número 39 tan sols se'n podrà consultar el contingut en format digital a l'adreça web següent:

<http://www.gencat.cat/salut/depsalut/html/ca/dir2138/index.html>

ASAUPAM (ASSOCIACIÓ DE SUPORT A LES PERSONES AMB PROBLEMES DE DROGUES)

Florència, 44, baixos
08921 Santa Coloma de Gramenet
Telèfon i fax: 93 392 74 11
A/e: ong@asaupam.info
Web: www.asaupam.info/
Horari d'atenció: de 10 a 14 i de 15 a 19 h.

ASAUPAM és una ONG sense ànim de lucre nascuda el 1999 per intervenir en l'àmbit comunitari de les drogodependències i el VIH. Està formada per un equip interdisciplinari de professionals en el camp social, de voluntaris i de persones afectades.

L'objectiu principal de l'Associació és acompanyar les persones afectades per les drogues i el VIH en els processos d'atenció, prevenció i incorporació sociolaboral.

SERVEIS QUE OFEREIX:

- **A les persones consumidores:** apropament a grups en medi obert, intercanvi de material higiènic, tallers setmanals de formació socio sanitària, assessorament jurídic i laboral, tallers ocupacionals i grup d'autoajuda.
- **Als joves:** sessions preventives en centres educatius, prevenció en medi obert, elaboració i difusió de materials preventius, punt d'informació i assessorament, i programes de reparació per consum a la via pública.
- **Als familiars:** tallers per a grups de pares i mares, i orientació i assessorament.
- **Als professionals:** assessorament i suport, formació i docència, materials informatius i organització de jornades.
- **A la resta de la comunitat:** participació en l'activitat comunitària, elaboració de la revista *El blues* del metabús, sensibilització social cap a polítiques més justes i eficaces, i disseny i coordinació de plans locals sobre drogues i altres comportaments de risc.